Løten kirke

Hvor gammel er Løten kirke?
Løten kirke er over 800 år gammel, men den er ombygd mange ganger. Den eldste delen av kirka er koret og om lag halvparten av skipet. Her finner vi romanske stiltrekk, runde buer, se døra i koret og vinduet oppe i gavlen. Dette sammen med andre opplysninger forteller oss at kirka er påbegynt på slutten av 1100-tallet.

Før dette kan det ha stått ei mindre steinkirke her, kanskje ei kirke i treverk også, gjerne stavkirke, slik tilfellet er for andre gamle kirkesteder i landet.

Opprettelsen av Hamar bispedømme i 1152/53 førte til større kirkelig innflytelse i Mjøsområdet. Hamarbispene ivret etter å bygge nye kirker, og da domkirka på Hamarodden ble ferdig mot slutten av 1100, ble flere trekirker avløst av større byggverk i stein. Kirka på Rokoberget i Løten ble også bygget i stein.

Hvordan så 1200-tallskirka ut?
Skipet var om lag 12 meter langt og 8,5 meter bredt. Koret var 5,8 meter langt og 5,2 meter bredt. Mot sør og mot vest var det inngang til skipet, i koret kan vi bruke samme døråpning mot sør den dag i dag. I begynnelsen var det sannsynligvis ikke klokketårn på taket.

Å bygge kirker i stein var en ny teknikk for nordmennene, det krevdes spesialhåndverkere til dette. Steinhuggernes bumerker har vist at utenlandske håndverkere har vært brukt. Bare i byene og de rike jordbruksbygdene i landet ble det bygget kirker i stein. Kun kirker som Hamardomen, Nidarosdomen og noen få mindre kirker er bygget i kvadermur med fint tilhoggede steiner hele veien. De fleste har kvadersteiner kun på hjørner og rundt portaler og vinduene, slik det er trolig at vår kirke også har.

Veggene er bygget i kistemur. Muren består av to skall med steinblokker av tilkantet åkerstein. Murkjernen er fylt opp med kalkmørtel, steinfliser og større steiner. Utvendig var kirka pusset med kalkmørtel for å beskytte mot fukt og frost. På 1800-tallet utvides skipet til det dobbelte. Det var stor folkevekst i disse årene og kirka var blitt alt for liten. På sørsida av kirka er det en knekk i sokkelen som viser hvorfra veggen er utvidet.

Kirka innvendig
Vi vet lite om hvordan middelalderkirka så ut innvendig, men Gerhard Schønning som var her i 1777, skriver at det var alternisjer på hver side av koråpningen, denne var mye smalere enn i dag. Over korbuen kan det fine krusifikset som nå er utstilt på Hedmarksmuseet ha hengt. Det er det eneste som er bevart fra 1200-tallet fra Løten kirke, men messehakelen som nå er på Kunstindustrimuseet i Oslo, er fra tidlig 1500-tall og kan også sies å være fra katolsk tid.

Innvendig blir også kirka pusset opp i nygotisk stil på den tid våpenhus og tårn bygges. Taket får lister, fargene var holdt i brune nyanser med treimitasjonsmaling og bladranker.

Kirka ble sist forandret i 1928, da Domenico Erdman malte skymaling i taket slik det også er i Stange kirke. Han valgte også hvordan dekoren i resten av kirka, for eksempel prekestol og ramme om alterbilde, skulle være.

Løten kirke ca 1870. Det var mange støpejernskors på gravene den gang. Kirka så slik ut fra 1827 til 1873. Koret er mest uforandret fra middelalderen. Kordøra og de tre vinduene mot øst har opprinnelig form. De to nederste vinduene er murt igjen nå. Foto er trolig tatt i forbindelse med en kirkelig begivenhet.

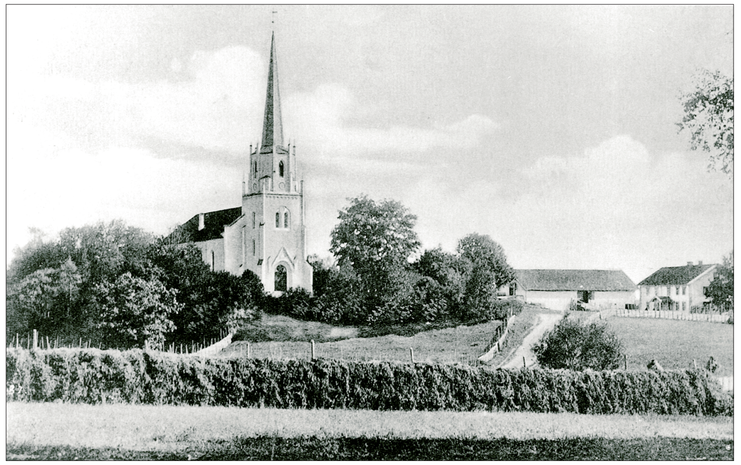

Kirka etter ombygging 1875 med Klokkergarden til høyre, ca 1900. Foto Oscar Løberg. Hedmarksmuseets fotoarkiv.

Krusifikset som har hengt i kirka, er nå utstilt på Domkirkeodden på Hamar, eier er Kulturhistorisk Museum i Oslo. Krusifikset ble lånt tilbake til kirka i anledning 800-årsjubileet i år 2000, bildet er tatt da. Krusifikset er fra ca 1250 og er i ung-gotisk stil, den seirende Kristus med krone på hodet. Foto: Steffen Laursen.

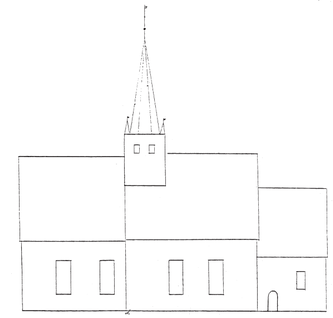

På begynnelsen av 1800 tallet ble kirkeskipet utvidet til det dobbelte, inngang mot sør fjernes og det settes inn nye vinduer.

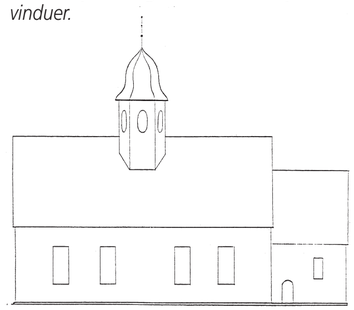

I 1827 bygges et nytt åttekantet tårn.

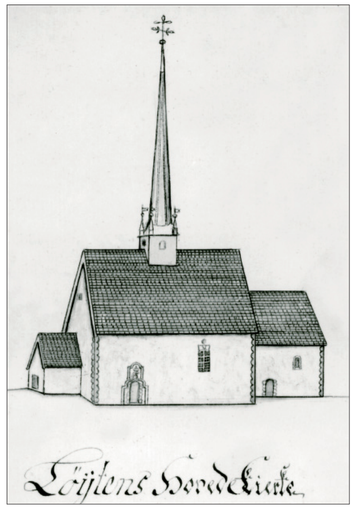

Gerhard Schønings tegning fra 1777 er den eldste illustrasjon vi har av kirka. Den viser våpenhuset i tre som ble bygget til i 1627. Skipets inngangsdør mot sør har kong Christian 5.'s monogram over døra (konge 1670-99). Det er markert at kirka hadde tilhogde kvadersteiner på hjørnene, og rundt vinduåpninger og dører. Disse var trolig av kalkstein slik vi ser det rundt vinduet på loftet over koret i dag.
Foto: Norsk Folkemuseum.

Tidsakse

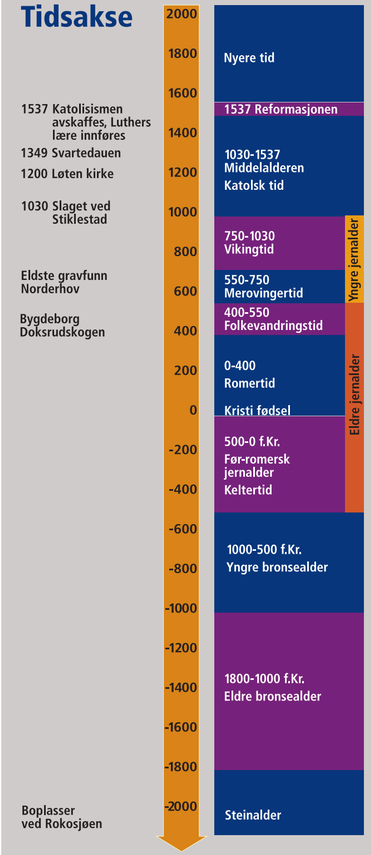

turforslag
gravhauger
tidligere gravhaug, fjernet
fortidsminne

LØTEN KOMMUNE
LØTEN HISTORIELAG
HEDMARK FYLKESKOMMUNE

HER ER DU